

vissza a tartalomjegyzékre

Kovács Henrik:

Cigánd gyermektánc-életének krónikája

Nagy István hosszú időn át mozgatta Cigánd táncéletét. A közelmúltban megjelent könyvéből érezhető, hogy élettapasztalata, tudása nélkül a cigándi táncos hagyományok nem kerülhettek volna az olvasóközönség elé. (Tudjuk persze, hogy éppen a cigándi hagyományok feltárásában, sőt felelevenítésében a fiatal néprajzos, Kaposi Edit, a gyerekek táncos nevelésének egykori egyik „nagyasszonya” milyen sokat tett.) Nagy István tanár úr kiváló kapcsolata táncosaival, elődeivel lehetővé tették számára, hogy kötetében a kezdetektől, az 1930-as évektől napjainkig végigkísérje a bodrogi település táncos életét. Az első fejezetben erről a korai szakaszról olvashatunk, amelynek természetesen a Gyöngyösbokréta képi az alapját. A szerző leszögezi: „Vizsgálódásom tárgya a gyermekjáték, gyermektánc színpadi megjelenése.” Ennek szellemében tárgyalja a '30-as, '40-es évek mozgalmait. A fejezet egészen 1967-ig követi végig az intézményesülést, a folklorizmus különböző korszakait. Kaphatunk némi áttekintést a hagyományos táncátadási móddal megegyező, egységesnek tekinthető oktatási módszerekről. A különbség a célokban keresendő. Majd követhetjük a változást: a korszak végére indul meg ugyanis a néptánc (a gyermekek tánca) színpadi táncként alkalmazásának rögzös útja. A monográfus a következő fejezetben visszatér a '30-as évek elejére. A Színpadi tánc Cigándon fejezet a falu táncgyűttesének megalakulásával, munkásságával foglalkozik. Az alapító táncosokkal készített interjúk, levelek idézésével kerülünk közelebb a hőskorhoz. Kezdetekben Kántor Mihály vezetése mellett a Gyöngyösbokrétás fellépések domináltak. A háború utáni lendületvesztést az 1962-ben érkező, országosan számon tartott mester, Ureczky Csaba érkezése váltotta fel. Irányítása alatt új szellemben alakul meg a Zemplén Táncgyűttes. Nevéhez köthető a rendszeres és átgondolt utánpótlás-nevelés is. A fejezet érdekes színpaltja: az 1964. évi teljes csoportnévsor és egy-egy műsor részletes leírása. Táncpedagógus kollégák így értékes információkat szerezhetnek a műsor-összeállítás gyakorlatából. Kár, hogy a korra jellemző táncoktatási módszereket, óraszervezési módokat nem ismerhetjük meg. A következő részben már a '70-es, '80-as években járunk. A nagy lendülettel beérő gyermektáncmozgalom Cigándra is hatással volt. Ez nemcsak a gyermekfesztiválok sűrűsödésének időszaka. Az úttörő néptáncfesztiválok kiírásaiban feloldják a maximum hat páros létszámkorlátozást. Így a felülről szervezett rendezvények is nyitnak a nagy csoportok felé. Ekkor indul – a korábban már említett Kaposi Editnek és Keszler Máriának a „harmadik testnevelési óra” birtokbavételére kidolgozott kísérleteit követően – a „nagy négyes” (Karczagi–Foltin–Neuwirth–Salamonné) programalkotó, tantervíró, tananyagfejlesztő munkája. Nagy István ebbe a vonulatba illeszkedett. Gyermekközpontú és játékközpontú koreográfiái országszerte kedveltek voltak. A gyermekek néptáncmozgalma Nagy Istvánt jeles, mind a folklorra, mind a gyerekvilágra érzékeny koreográfust is megismerhette más kiadványokból, az Együtteseink műsorából című sorozatból, több ízben tapasztalhattunk sikereinek a Gyermektáncantológián. Érdekes dokumentumok, eredeti források, idézetek, plakátok, rádióinterjú közzétételével mutatja be a szerző a Zemplén Táncgyűttes munkásságát. Fontos kortörténeti dokumentumként részletesen leírja – az együttesvezető szemszögéből – a legrangosabb fesztiválok menetét. Hasznos információk ezek ma is a nagy, közösségi rendezvényeket szervező pedagógusok számára. Erre az időszakra már jellemző a szakmai megújulás, a néptánc közoktatásba vonásának kísérlete. A Népművelési Intézet vizsgálati eredményeinek közzétételével megfelelően világítja meg a szerző a '70-es, '80-as évek gyermektánc-mozgalmát. Az iskolarendszerbe épülés megkövetelte a tanügyi dokumentumok kidolgozását. Ennek bizonyítékeként olvashatjuk az 1981-re készült munkatervet. Az utóbbi két fejezet kronologikus sorrendjét némileg megtöri az ismét tematikus rendszerezés. Különállóan olvashatunk az úttörők és a különböző szövetkezetek (ÁFÉSZ, Meszöv, Szövösöz) által meghatározott időszakokról, amelyek nagyrészt összeérnek a korábban ismertett évtizedekkel. A korábban dicsért részletes, fesztiválokat belülről látó ismertetések itt sem maradnak el. Sőt megjelennek a külföldi utak hasonló mélységű leírásai is (Kuba, Franciaország, Törökország). Táncgyűttesteket vezető pedagógus kollégák a leírások áttanulmányozásával

némileg felkészülhetnek a rájuk váró nehézségekre.

Az együttes nevelő erejét és hatását bizonyítja a soraikból induló Román Sándorral készített interjú közzlése. A néptánc nyelvét használó, újrateremtő Experidance együttes immár világhírű vezetője több – a könyvben is idézett – fórumon mondott köszönetet a cigándi táncegyüttesnek, nevelő közösségének. (Kevesen tudják, hogy Mester és tanítványa együtt kaptak, lassan már egy évtizede, Gyermekekért-díjat.)

A rendszerváltást követő évek bemutatása következik. A korábbi állami kezdeményezésű vendégszerepléseket váltó, valóban civil karakterű testvérkapcsolatok részletes bemutatását az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület jóvoltából létrejövő külföldi utak ismertetése zárja. A hét külföldi fellépéssorozatot a személyes hangvételű képek, a táncosok beszámolóí elevenítik meg – egy dokumentumkötet sajátosságai szerint. Külön figyelmet érdemel A jövő lehetősége... című fejezet. Nagy István felismerte, hogy a folytatás, a vezetői utánpótlás kinevelése az egyik legfontosabb feladat. Ezért szánt külön fejezetet a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolában tanuló, a táncot hivatásul választó cigándi gyerekeknek.

A munkájában igényességéről ismert szerző a teljességre törekszik. Ezt mutatja a művészetoktatási intézménybe való betagozódást kísérő negatív tapasztalatok papírra vetése. A '90-es évek szabadsága nem mindenkinek hozott könnyebb munkát. Az ígért lehetőségek mellett a folyamatosan változó, egyre nehezebb követelmények teljesítése szinte ellehetetleníti a munkát – tudjuk meg Nagy hiteles vallomásaiból. Az emberi gyarlóság és az emberi nagyság között hánykolódik a közösség. Az együttesvezető szervezési, működtetési gondjai mellett megismerhetjük a felgyorsult világ gyermekekre tett hatását is. A korábbi időszakokhoz képest egyre nehezebb a megfelelő színvonalú produkciók létrehozása. Sajnos megoldásokat még nem olvashatunk. A könyv egyik legnagyobb erénye, hogy nyíltan tárgyalja a felmerülő problémákat. Nehézségek megoldásának első lépése a problémák felismerése. Nagy István megtette az első lépést. Vázolta a mozgalom, a táncpedagógia hátráltató tényezőit. A könyv végén a dokumentumelemzők, a kutatók nagy öröme jól átlátható formában olvashatjuk az együttesről megjelent cikkek forrását, a bemutatott koreográfiákat, a kiemelt szerepléseket és az évekre lebontott létszámokat, fellépéseket.

A könyv elsősorban nem klasszikus értelemben vett pedagógiai aspektusból vizsgálja Cigánd gyermektánc-életét. A sorok között figyelmesen olvasva mégis találhatunk táncpedagógusok számára értékes információkat. A könyvnek nem volt célja módszerek leírása, kiemelt készségek, képességek megnevezése, oktatásszervezési ismeretek tárgyalása. Így ezek hiányossága nem is róható fel számára. Összességében a könyv fontos dokumentumokkal, élménybeszámolókkal világítja meg ezt a gyönyörű 80 évet. Az olvasó a képek, az interjúk olvasása közben visszarepül a második világháború előtti aranykorba, ahol még „első kézből”, hagyományörzőktől lehetett táncot tanulni. Az intézményesülés nehéz, útkereső időszakától a Zánkai Úttörőváros, a kubai látogatás milliójén keresztül az önállósodást jelentő művészetoktatási intézmény alapításáig minden apró részletet megismerhetünk. Csak sajnálni tudjuk, hogy a visszaemlékező-adatfeldolgozó, tárgyyszerű és mégis érzelmes kötet egyúttal az együttesvezető-pedagógus Nagy István búcsúzó szózata. A nemzetközi hírű együttes összeroppant a társadalmi-gazdasági krízis terhe alatt. De ez már egy másik történet.

(Nagy István: Gyermektáncközelben: a cigándi Zemplén Gyermektáncegyüttes négy évtizedes krónikája, Cigánd, 2006)